

Kako do podrške evrointegracijama?

Poslednje istraživanje javnog mnjenja koje je sprovedla Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije pokazalo je da 57 odsto građana Srbije podržava članstvo Srbije u Evropskoj uniji (EU). Kako je objasnila direktorka Vladine kancelarije **Milica Delević** ovo je prvi put da podrška evrointegracijama u Srbiji bude manja od 60 odsto od 2002. godine, od kada se sprovede istraživanja.

“To je posledica zamora građana obećanjima u vezi sa integracijom”, ocenila je Milica Delević i dodala da se **“dugo govori u Srbiji o članstvu u EU, dosta je bilo i obećanja i datuma i konkretnih koristi koje će se desiti”**, ali da **“konkretni stvari koje građani osećaju, nisu povezane”**. Direktorka Kancelarije za evropske integracije istakla je da rezultati istraživanja **“jesu iznenađujući”**, ali da **“nije zabrinuta jer se u anketi više od dve trećine građana izjasnilo da bi reforme trebalo sprovesti i da nisu uslov za ulazak u EU”**. Ocenila je da je Srbija i dalje među zemljama u kojima je podrška članstvu u EU velika. Procenat građana koji smatraju da treba sprovesti reforme bez obzira da li su one uslov za članstvo u EU povećao se sa 63 na 78 odsto. Da reforme u Srbiji uopšte ne treba sprovesti smatra samo tri odsto građana. Građani Srbije smatraju da se Srbija kreće ka EU brzinom 2,7 na skali od jedan do sedam, a želeli bi da ona bude 4,1 - pokazalo je istraživanje. Delevićka upravo u podršci reformama i želji da se brže napreduje ka Uniji vidi mogućnost nove, veće, podrške.

I pored toga što je podrška članstvu Srbije u Evropskoj uniji opala, građani Srbije o samoj Uniji imaju veoma dobro mišljenje. Ona je za njih **“oličenje boljeg i uredenog života”**. Na pitanje šta znači biti građanin EU, 71 odsto ispitanika kaže da je to pravo na rad, 51 odsto smatra da je to pravo stalnog boravka, 43 odsto mogućnost studiranja, dok 31 odsto smatra da je to mogućnost korišćenja zdravstvene zaštite i socijalne pomoći u bilo kojoj zemlji EU, pokazalo je istraživanje.

Građani smatraju i da će od ulaska u EU najviše koristi imati krupan biznis (35 odsto) i državna administracija (30 odsto), mali i srednji biznis (23 odsto), industrija (21 odsto), zdravstvo (20 odsto), zatim poljoprivreda (16 odsto), sudstvo (13 odsto) i socijalna zaštita (8 odsto). Da od ulaska u Evropsku uniju niko u Srbiji neće imati koristi smatra svega 14 odsto ispitanika. Građani Srbije, čak njih 45 odsto, smatra da će poljoprivreda najviše izgubiti ulaskom u EU. Pored poljoprivrede, veruju da će na gubitku biti i mali i srednji biznis (20 odsto), industrija i socijalna zaštita (po 19 odsto) i državna administracija (15 odsto). Nešto više od trećine građana Srbije, 36 odsto, spremno je da promeni životne navike.

Istraživanje je pokazalo da građani Srbije nisu dovoljno informisani o procesu evrointegracija. Prema istraživanju, 52 odsto građana je izjavilo da nisu informisani, a 19 odsto da jesu. Da je veoma dobro informisano smatra svega dva odsto građana. Čak 63 odsto građana smatra da su za nedovoljnu informisanosti odgovorni, pre svega, oni sami jer ne prate dovoljno te informacije, dok 18 odsto ispitanika smatra da su krivi mediji, a 16 odsto da je kriva Vlada Srbije. Više od polovine ispitanika, 56 odsto je izjavilo da bi želeli da se emisije o EU bave iskustvima običnih ljudi, dok bi 32 odsto želi da vidi kratke informativne emisije o konkretnim temama u vezi sa EU.

Istraživanje je pokazalo da građani Srbije nisu dovoljno informisani o procesu evrointegracija.

Jedno drugo istraživanje, rađeno od strane agencije “Galup” u isto vreme kada i vladino, pokazalo je da interesovanje građana koji žive u zemljama zapadnog Balkana za ulazak u Evropsku uniju uglavnom opada. Istraživanje „Galup balkan monitora“, kada je reč o EU, pokazuje da je u Srbiji podrška građana evropskim integracijama sa 61 odsto, koliko je iznosila 2006. godine pala na 44 odsto.

Ovo istraživanje pokazalo je da je i u zemljama – članicama EU odnos građana prema pristupanju **“bio negativniji sve što su te zemlje bile bliže Uniji”**.

Pad podrške građana Srbije članstvu u Evropskoj uniji desio se u trenutku kada zemlja postiže značajne napretke u evrointegracijama posle višegodišnje stagnacije. Srbija je stagnirala u ovim procesima zbog insistiranja pojedinih članica EU, a pre svega Holandije, na hapšenju bivšeg vojnog lidera bosanskih Srba, generala Ratka Mladića, pre nastavka evrointegracija. Tako se Srbija u procesu evrointegracija našla pred iskušenjima u kojima nije bila nijedna zemlja pre nje. Morala je da sprovodi reforme i da istovremeno dokazuje da čini sve što je u njenoj moći da general Mladić bude isporučen Haškom tribunalu. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Evropske unije i Srbije potpisan je 29. aprila 2008. godine, ali je odmah zamrznut. Istog dana potpisan je i Prelazni trgovinski sporazum između EU i Srbije kojim je predviđeno da se u narednih šest godina postepeno uspostavi slobodna trgovina industrijskim i poljoprivrednim proizvodima. Srbija je tokom leta 2008. godine donela odluku da jednostrano primenjuje Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju kao i Prelazni trgovinski sporazum. Savet ministara EU, u decembru 2009. godine, doneo je odluku o odmrzavanju Prelaznog trgovinskog sporazuma, a krajem iste godine i odluku o ukidanju šengenskih viza za građane Srbije koji putuju u EU. Odmah potom, decembra iste godine Srbija je predala kandidaturu za članstvo u Evropskoj uniji. Savet ministara EU je 14. juna 2010. godine **„primio na znanje kandidaturu Srbije za članstvo u EU“** i doneo odluku o početku ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Odluka je doneta pošto je glavni haški tužilac **Serž Bramerc** obavestio ministre Evropske unije da je **“zadovoljan saradnjom Srbije sa Tribunalom”**. Bramerc je rekao da je **„saradnja sa Srbijom u redu i da više nema nerešenih pravnih pitanja“**, iako Beograd mora da učini više na hapšenju Ratka Mladića i Gorana Hadžića.

Srbija se u procesu evrointegracija našla pred iskušenjima u kojima nije bila nijedna zemlja pre nje. Morala je da sprovodi reforme i da istovremeno dokazuje da čini sve što je u njenoj moći da general Mladić bude isporučen Haškom tribunalu.

Evropski komesar za proširenje EU **Štefan File** uručio je potom u novembru prošle godine sprskom premijeru **Mirku Cvetkoviću** Upitnik o kandidaturi Srbije za članstvo u Evropskoj uniji. Upitnik sadrži 2 483 pitanja i podpitanja, razvrstanih u šest aneksa i 33 poglavlja. Evropski parlament ratifikovao je pre nekoliko dana Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa Srbijom a to je već učinilo trinaest parlamenta država članica EU.

Za ratifikaciju Sporazuma glasalo je 612, protiv je bilo 38 poslanika. Poslanici su usvojili i Rezoluciju o Srbiji u kojoj se ističe da odluka Saveta ministara EU da se učini novi korak ka prijemu Srbije u EU predstavlja važan doprinos stabilnosti na Zapadnom Balkanu. Poslanici Evropskog parlamenta su zatražili da **“vlasti Srbije treba da nastave do sada uglavnom dobro sprovedene reforme, punu saradnju sa Tribunalom u Hagu, da uspešno dovrše reformu pravosuđa i pospeše suzbijanje korupcije kako bi Srbija napredovala ka članstvu u Evropskoj uniji”**. Predsednik Evropskog parlamenta **Jerži Buzek** pozdravio je ratifikaciju SSP-a i usvajanje Rezolucije kojom se podržava nastavak evropskih integracija Srbije i pozvao zemlje koje još nisu ratifikovale SSP da to učine što pre. **“Glasanje i debata održana u Evropskom parlamentu pokazuju snagu naše podrške evropskim ambicijama Srbije”** rekao je Buzek.

Očekuje se da Srbija do 31. januara odgovori na Upitnik Evropske unije. Bude li tako, Srbija će na Upitnik EU odgovoriti brže od svih zemalja zapadnog Balkana kojima je za taj isti posao bilo potrebno od tri do pet meseci. Hrvatska, koja je svoj upitnik dobila 10. jula 2003, odgovore je prosledila 10. oktobra te godine, dakle tačno tri meseca kasnije. Crnoj Gori i Makedoniji bilo je potrebno nepunih pet meseci da popune „evropsku anketu“. Crna Gora je upitnik dobila 22. jula 2009. godine, a prosledila ga Komisiji 9. decembra iste godine, posle čega su joj dostavljena dodatna pitanja na kojima se još radi. Makedoniji je upitnik EK prosleđen 1. oktobra 2004. godine, a odgovori su poslani 15. februara 2005. Odgovore još nije sastavila Albanija, kojoj je upitnik uručen u decembru prošle godine.

Srpska vlada očekuje da će Srbija, pošto preda odgovore na Upitnik i po završetku ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridrživanju u parlamentima zemalja – članica koje još to nisu učinile, dobiti status kandidata za članstvo u Evropskoj uniji u prvoj polovini 2011. godine.

Napredak Srbije u procesu pridruživanja Evropskoj uniji, koji je počeo od sredine 2008. godine do danas, je zaista impresivan. Bude li Srbija zaista postala kandidat za članstvo u EU tokom ove godine, ovaj napredak će biti krunisan velikim uspehom. Logična posledica ovih uspeha trebalo bi da bude veća podrška građana Srbije članstvu u Uniji. Međutim, dobre poznavaoce prilika u Srbiji obrnut proces koji se desio – manja podrška građana članstvu u Uniji ne čudi. Za to ima više razloga, i ukoliko ih srpska politička elita ne budu shvatila ozbiljno, trend pada podrške Uniji bi mogao da se nastavi.

Prvi razlog je što je evropska perspektiva u Srbiji političko, a ne društveno pitanje. Integracija Srbije u Uniju je i danas političko pitanje a ne opšte prihvaćena politika društva. Nosioци politike integracije su političke stranke i svaka od njih pokušava da baštini evropske integracije kao sopstvenu politiku, zbog koje birači treba da joj daju poverenje. Srbija je svoj evropski put započela 2001. godine posle izbora Vlade premijera Zorana Đinđića. Srpska politička scena je u tom trenutku bila veoma podeljena i politiku učlanjenja Srbije u EU zastupale su samo stranke koje su činile vladajuću koaliciju, dok su opozicione stranke bile protiv integracije. Jednostavno rečeno, podela koja je postojala u Srbiji – da li ste za ili protiv Miloševića bila je podela koja je građane delila i po tome da li su za ili protiv Unije. Stranke koje su podržavale ulazak Srbije u Uniju glorifikovale su ovu politiku pokušavajući da sakriju i probleme koje su same stvarale porukama da će se sve to “rešiti kada Srbija bude članica EU”. Stranke koje su bile protiv učlanjenja Srbije u EU smatrale su ovu politiku izdajom nacionalnih interesa, nametnutom sa strane i širile su ksenofobičnu i nacionalističku politiku. Zanimljivo je da su i na jednoj i na drugoj strani bile kako levičarske, tako i desničarske stranke, odnosno stranke centra. Politika evrointegracija se smatrala nečim što je došlo posle pada Slobodana Miloševića sa vlasti, i ona je bila prihvaćena ili odbačena od političkih stranaka u zavisnosti od njihovog odnosa prema Miloševićevoj vladavini. Ova podela je počela da se menja 2008. godine posle majskih izbora posle

kojih je reformisana Socijalistička partija Srbije (nekadašnja Miloševićeva stranka), koja je do tada bila protivnik evropskih integracija i stupila u koaliciju sa Demokratskom strankom (stranka čiji je lider predsednik Srbije Boris Tadić a koju je nekada predvodio ubijeni premijer Srbije Zoran Đinđić) koja je najveći zagovornik učlanjenja Srbije u EU. Njihova zajednička vlada, kao jedan od svojih prioriteta je navela – evropske integracije Srbije. Sledeći značajni korak se desio iste godine kada se raspala ultranacionalistička Srpska radikalna stranka (čiji je lider Vojislav Šešelj kome se sudi pred Haškim tribunalom) i koja je bila glavni rival proevropskoj Demokratskoj stranci. Iz ove stranke nastala je Srpska napredna stranka kao stranka centra koja se danas može okarakterisati kao stranka koja podržava učlanjenje Srbije u EU, ali spada u umerene evroentuzijaste. Nova stranka je preuzela preko 80 odsto birača nekadašnje ultranacionalističke stranke. Prihvatanje evropske politike od strane ove dve stranke približilo je Srbiju društvenom konsenzusu u vezi sa evrointegracijama.

Blok “proevropskih stranaka” takođe je doživeo osipanje. Demokratska stranke Srbije, čiji je lider Vojislav Koštunica, bivši premijer Srbije, koji je kao kandidat opozicionog demokratskog saveza “Demokratske opozicije Srbije” na izborima 2000. godine pobedio Slobodana Miloševića, potpuno je odustala od evropskih integracija i postala deo bloka stranaka koje se protive članstvu Srbije u EU. Formalni razlog za ovu odluku je bilo priznanje nezavisnosti Kosova od strane većine članica EU.

Od 2008. godine, stranke koje se zalažu za evropske integracije podržava preko 80 odsto biračkog tela Srbije i zemlja nikada nije bila bliže društvenom konsenzusu.

U svakom slučaju, od 2008. godine, stranke koje se zalažu za evropske integracije podržava preko 80 odsto biračkog tela Srbije i zemlja nikada nije bila bliže društvenom konsenzusu. Pored toga stranke su se podelile tako da levičarske stranke kao i stranke centra podržavaju evrointegracije dok su desničarske stranke protiv. Nažalost u Srbiji društveni konsenzus na temi evrointegracija nije postignut, ali zato je najodgovornija najveća stranka - vladajuća Demokratska stranka.

Ta stranka nije razumela da je sada trenutak da pitanje evrointegracija postane opšte društvena politika, ali tako što bi prevashodno ona prestala da tu politiku smatra ekskluzivno svojom. Demokratska stranka je najzaslužnija što je Srbija veoma napredovala na svom evropskom putu, ali mora da prihvati da i drugi imaju svoje zasluge - poput lidera Socijalističke partije Ivice Dačića koji je poslednje tri godine veoma predano radio kao potpredsednik Vlade kako bi se ovaj cilj ispunio. Ako želi potpuni trijumf evropske ideje u Srbiji, Demokratska stranka mora da prestane da monopolizuje evropsku politiku kao svoju, da je podeli sa drugim strankama bilo da su sa njom u vlasti ili u opoziciji i da dozvoli da se oko nje postigne društveni konsenzus. To bi značilo da građani Srbije ne bi politiku evropskih integracija doživljavali kao politiku Demokratske stranke, ili Socijalističke partije Srbije, ili Srpske napredne stranke, ili Liberalno – demokratske partije, već kao politiku društva. Tada podrška evrointegracijama ne bi zavisila od popularnosti stranaka koji je podržavaju. Danas je ta podrška veoma velika ali sutra može da bude manja. Zato je važno da evropska budućnost Srbije prestane da bude političko pitanje.

Ako želi potpuni trijumf evropske ideje u Srbiji, Demokratska stranka mora da prestane da monopolizuje evropsku politiku kao svoju, da je podeli sa drugim strankama bilo da su sa njom u vlasti ili u opoziciji i da dozvoli da se oko nje postigne društveni konsenzus.

Drugi razlog za evroskepticizam je što se u srpskom društvu ne vodi ozbiljna rasprava o evropskim integracijama. Karakteristika srpskog društva je i inače takva da se veoma malo vode ozbiljne rasprave o najvažnijim pitanjima. U Srbiji se veoma malo razgovara, a građani skoro da nisu u prilici da čuju argument za i protiv neke važne teme i da na osnovu argumenata donose zaključke najbolje za društvo. Građanima se politička rešenja nameću, a ona nisu rezultat njihovog učešća u njihovoj izgradnji. U medjima kao i u društvu ne razgovara se o prednostima koje će Srbija imati ako bude član EU. Ne samo građani, već ni intelektualci ne znaju da objasne zašto je dobro da Srbija bude u EU. Većina njih podržava evropsku ideju jer smatraju da će se u Uniji živeti bolje, ali kako - to ni sami ne znaju da objasne. Podrška Uniji je deklarativna a ne suštinska. Upravo tu leži problem.

Većina građana Srbije podržava članstvo Srbije u EU ali ne zna da objasni zašto je to dobro za Srbiju. Zato je i podrška promenljiva.

Treći razlog je u tome što je ogromna podrška koju je Evropska unija dala Srbiji u poslednjih deset godina, koja nije bila samo finansijska, uglavnom bila usmerena ka centralnim institucijama koje se nalaze u glavnom gradu zemlje – Beogradu. To je donekle i normalno, jer trebalo je uložiti mnogo sredstava u izgradnju demokratskih institucija, institucija pravne države kao i nezavisnih tela. Ali posledica takve politike je da građani u lokalnim sredinama nisu osetili podršku Evropske unije. Zato je veoma važno da se u narednom periodu deo podrške Unije usmeri ka lokalnim samoupravama, lokalnim sredinama, lokalnim projektima i lokalnim inicijativama. Sve dok se to ne desi, za većinu građana Srbije evropska ideja će biti prihvatljiva samo kao dobro rešenje, jer za bolje ne znaju. Usmeravanje podrške Evropske unije ka lokalnim sredinama i lokalnim zajednicama produbilo bi podršku građana Srbije Uniji, jer bi osetili i uverili se kako bi članstvo Srbije u evropskoj zajednici naroda pozitivno uticalo na sredine u kojima žive.

Četvrti razlog za problem nepoverenja u EU je to što komunikacijska strategija Vlade sa građanima po pitanju evropskih integracija ne postoji. Građanima se ne objašnjava šta će se u njihovim životima promeniti kada Srbija bude u Uniji. Recimo, nedavno se dogodila nesreća u fabrici oružja “Sloboda” u Čačku, za koju se ispostavilo da je kriv ljudski faktor, jer su radnici radili i po dve smene dnevno i bez adekvatne obuke za rad sa eksplozivima. To je bila prilika da se objasni da tako nešto ne bi moglo da se dogodi da je Srbija članica Unije, jer bi radnici bili zaštićeni. Vlada građanima se ne objašnjava na konkretnim primerima kako će se poboljšati kvalitet njihovog života, koliko će biti zaštićeniji oni i njihove porodice kao građani, kao zaposleni, kao potrošači... Vlada ne razume da nije dovoljno da samo političari pričaju o Evropskoj uniji. Neophodno je da čitavo društvo učestvuje u istorijskom poduhvatu kakav je učlanjenje Srbije u EU. To znači da u ovom poduhvatu treba da bude manje politike, a više komunikacije sa građanima kroz kulturu, sport, medije i društvo. Danas građani u Srbiji ne znaju kako žive građani u zemljama Unije, kakva imaju prava, koje su prednosti života u Uniji, a mediji se tim fenomenom bave samo kroz senzacionalističko pisanje poput “da u EU neće moći da se peče

rakija” (rakija je jedna vrsta domaćeg viskija koje se proizvodi u seoskim domaćinstvima). Protivnici učlanjenja Srbije u EU veoma vešto pokušavaju da Uniju prikažu građanima kao društvo u kome će imati mnogo zabrana i neće moći da ispoljavaju svoj nacionalni identitet. Ne čini se ništa da se građanima pokažu prednosti života u Uniji.

Ukoliko srpska politička elita ozbiljno ne bude razumela ove probleme, može se desiti da se sadašnja uspešna evropska priča Srbije pretvori u fijasko. Istraživanja su pokazala da su građani Srbije umorni od politizacije, floskula, fraza ili alibija za neke stvari koje bi se, inače, morale uraditi u državi sa ili bez integracija u EU. Vlast mora da shvati da je sprovođenje neophodnih društvenih i ekonomskih reformi, izgradnja nezavisnog sudstva, nezavisnih institucija, korenita reforma administracije, smanjenje javne potrošnje, odnosno, jednom rečju - uređenje države, neophodno, bila Srbija članica EU ili ne. Odlaganje ovih poslova, izgovorima da će se sve to desiti jednog dana kada Srbija bude u EU, je opasno igranje sa budućnošću zemlje. Istraživanje javnog mnjenja je pokazalo da građani Srbije žele da formalno pitanje ulaska Srbije u Evropsku Uniju poistovete i identifikuju sa pravim reformama u zemlji. Srpska politička elita treba da zna da su reforme pitanje opstanka zemlje kao konkurentne u svetu, a ne nešto što mora da se sprovede jer se to od nas traži EU.

Srpska politička elita treba da zna da su reforme pitanje opstanka zemlje kao konkurentne u svetu, a ne nešto što mora da se sprovede jer se to od nas traži EU.

Građani su u prilici da vide da je zvanična retorika jedno, a stvarnost nešto drugo. Poslednji je trenutak da se sva ta retorika i frazeologija pretvori u konkretne reforme i da se umesto priče o Evropi, mnogo više radi na uređenju Srbije kao moderne evropske države. Takvu Srbiju će Evropska unija sama želeti u svom članstvu.